

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

září 2015

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

jsme rádi, že jste si opět našli cestu k našemu časopisu. Hned první článek zářijového čísla se věnuje zajímavému fenoménu, kterým jsou poplašné zprávy v médiích. Některé z nich vznikají nešťastnou náhodou, jiné jsou vymyšleny a záměrně vyslány

Z obsahu tohoto čísla:

Suchý pramen lesníka Martana.....	2
První rok v LMŠ Remízek.....	2
Horko a sucho skončilo?.....	3
Množnosti třídění odpadů v obci.....	4
Druhý strakonický Veget Fest.....	5
Voda a její zadržování v krajině.....	5
Rybník Koryto dříve a dnes.....	7
Veget na pokračování – 43. díl.....	8
Bylinková minizahrádka v CSP.....	9
Zářijové pozorování MOPíků.....	9
Večer s dokumentem – 19. díl.....	9
B. Wintonová: „Není-li to nemožné“	12
Letní dny na volyňské plovárně.....	13
Michal Tučný v roli.....	13
Bylinky do kuchyně a jejich.....	15
Kdyby auta jedla trávu.....	15
Jak je to s vodou v lesích?.....	15
Jedlý Kompost - Čundr menu.....	17

do světa s cílem poškodit určitou skupinu lidí nebo jejich názor. V mnoha případech je dokonce těžké určit, zda „kachna“ vznikla úmyslně, nebo shodou okolností. Velmi zajímavé je pozorovat, jaký mají tyto úderné zprávy virální potenciál a jak ochotně jsou dále šířeny např. prostřednictvím sociálních sítí. Velmi často mi připadá, jako by byla mezi hloupostí takové zprávy a ochotou společnosti ji šířit dokonce přímá úměra. Tím se samozřejmě nechci nikoho dotknout, trochu více obezřetnosti by však neškodilo.

Krom zprávy o „vinících“ vyschnutí vltavského pramene mě stejným způsobem zaujala informace o otravě jistého slovenského muže botulotoxinem údajně po konzumaci rostlinné cizrnové pomazánky. Médii se prohnala vlna varovných zpráv, která do zajisté významně

Foto -jj-

poškodila výrobce oné potraviny. Objevili se i tací, kteří neváhali tuto nepodloženou informaci zneužít jako argument proti zdravé stravě. Jen na několika internetových serverech se posléze objevila zpráva uvádějící vše na pravou míru - nejen, že vzorky šarže byly podrobeny analýzám s negativním výsledkem, ale informovala i o tom, že intoxikovaný muž konzumoval v ten samý den i houby a navíc pracuje ve firmě, která sváží biologický odpad z ambulancí.

Přejeme všem příjemný závěr léta a co možná nejméně poplašných zpráv, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Suchý pramen lesníka Martana

Za nevěřícího kroucení hlavou jsem si přečetl názor pana Petra Martana na údajnou souvislost „vyschnutí“ pramene Vltavy s aktivitami a názory ochránců přírody na problematiku NP Šumava. Článek s velmi dramatickým názvem „Pramen Vltavy bez vody: dílo ekologických fanatiků a naivních vědců“ (viz [zde](#)) si opět bere na paškál vědce a ekology, kteří podle slov autora stojí za současným neutěšeným stavem Šumavy a svými neuváženými experimenty způsobili dokonce vyschnutí vltavského pramene. Pokud odmyslíme fakt, že hledat souvislost mezi kůrovcem a následky takového meteorologického extrému, jakým bylo několikátýdenní období téměř beze srážek, je nanejvýš zcestné, můžeme se na tento problém (pokud se mu tak dá říkat) podívat z několika různých stran.

Foto -jj-

kam vítr fouká. Mediálně chytlavé téma, vykonstruovaná souvislost - a senzace je na světě. Přece jenom byl příliš dlouho klid po šumavské pěšině a je třeba znovu připomenout světu, že za škody způsobené kůrovcem mohou především ekologové a nahnat tak politické body. Jak vidno, tisíckrát opakovaná lež se (alespoň v očích některých) stává neochvějnou pravdou.

Dlouhotrvající spory mezi lidmi, hájícími zájmy šumavské přírody (vědci, ekologickými organizacemi atd.) a zástupci dřevařsko-developerské lobby jsme dopodrobna rozebírali např. v článku „Lobotomie kůrovcem aneb psychologická válka na Šumavě“ v [Kompostu č. 6/2014](#) na str. 4, základní souvislosti šumavské problematiky pak v článku „Šumava neumírá“ ([Kompost č. 9/2012](#), str. 5). Za připomenutí stojí některé přešlapy minulého vedení, které se stalo víceméně prodlouženou rukou právě skupiny nejhluchnějších šumavských starostů a dalších lidí, spatřujících v Šumavě spíše prostor pro podnikatelské záměry než křehký kus přírody. Např. snaha o snížení ochranného statutu NP (přeřazení z kategorie II – národní parky do kategorie IV – chráněná území se zvláštní péčí), porušování zákona na ochranu přírody a krajiny (záměrným nedovoleným použitím chemie), placení najatých PR agentur k ovlivňování veřejného mínění (Bison & Rose) atd.

Domníval jsem se, že tato nebezpečná hra vyvrcholila a tudíž i skončila fraškou v podobě odhalení pomníku domnělým viníkům „šumavské katastrofy“ na Bučině a že po dosazení fundovaného odborníka do čela NP již bude konečně klid. Očekával jsem, že se demagogický kolovrátek pozastaví. On se však točí pořád dál a dokonce se z českého občana snaží udělat hlupáka – tvrzením, že pramen Šumavy vyschl kvůli ekologům. Myslím si, že i člověku, který se v šumavské problematice příliš neorientuje, musí být jasné, nakolik je toto tvrzení vykonstruované a za jakým účelem. O to víc ve chvíli, kdy se ukázalo, že pramen vyschl dost možná také kvůli ucpané přírodní trubce... -jj-

Překopávky

První rok v Lesní mateřské škole Remízek

S velkou radostí začínáme druhý školní rok. Snad ještě černější než černé předpoklady, že lesní školky v celé ČR budou zrušeny, se naštěstí nenaplnily, směle se tedy pouštíme do dalších plánů – vzdělávacích i projektových.

A jak vypadal rok minulý? K početnému osazenstvu remízkových dětí se nejdříve přidal kocour Čenda, v únoru oslička Rozárka a v dubnu oslík Lojzík.

Začalo se i rozrůstat naše hmotné vybavení, spousta našich spřátelených duší přinesla nějakou drobnost – barel na vodu, hammocku, maňáskové divadlo, dřevěné palety... Našli se i finanční dárci, jeden manželský pár nám dokonce poskytl i svou starou chatičku na kraji obce Milčice, kterou si můžeme dle svého zvelebovat a uzpůsobovat její okolí. Nejsme už tedy tolik závislí na kamenném zázemí v Kraselově. U naší nové chatičky i obědváme, odpočíváme, tvoříme, hrajeme kuličky, v paletovém záhonku pěstujeme ředkvičky, jahody, hrášek a pažitku. Aktuálně budujeme hammockové ležení – každé dítě tak bude mít na poobědový odpočinek svou vlastní houpací síť.

To, co nám příroda dává, se jí snažíme i vracet – v zimě krmit ptáčky i zvěř v lese, sbíráme odpad, do okolí jsme rozmístili několik cedulí upozorňujících na to, že odpadky do přírody nepatří. Naším největším posláním je naučit děti lásce k přírodě, ukázat jim, že se dá plnohodnotně žít i bez plastových hraček a obrazovek, že v přírodě je krásně, i když nesvíti sluníčko, že každý, kdo se k přírodě dobře chová, v ní má své místo.

Pokud by se nám jednou podařilo sehnat finanční dotace na vybudování mongolské jurty či jiného alternativního obydlí, jsme odhodláni pustit se i do vytvoření lesní školní třídy. Za pouhý rok jsme totiž okolo sebe našli spoustu schopných a obětavých lidí, kteří jsou s námi na jedné lodi.

Určitě si umíte představit, jakou mám radost, když se děti zeptám: „Kdo mi ukáže, kde je sever?“ ... děti ukážou a někdo z nich řekne: „Takže na druhé straně je jih...“ a další: „Hm, takže to znamená, že na tu stranu mají mravenci otočené mravenišť.“ Víte, jakou radost potom mám? Obrovskou! **Aneta Ira**

Foto Aneta Ira

Horko a sucho skončilo, poskočme si? Srpen 2015

V minulém čísle Kompostu se mírně rozebírala dramatická větrná smršť, která prošla Strakonice v noci ze dne 7. na 8. července. Způsobila v našem městě mnohé hospodářské škody a mimo jiné se dotkla i městské zeleně. Hledání příčin nena-
dalých silných větrů je během na dlouhou trať.

Slanický jez, foto -vh-

ve třinácti dnech.

V oněch „pekelných dnech“ jsem si říkal, kolik toho bezdeští naše nedaleké pohoří

Následující měsíc srpen tento meteorologický jev jakoby sledoval. Přišla jiná událost, která se opět týkala počasí. Extrémní sucha a vedra. Tentokrát zřejmě nic moc ze dřeva nepadalo a újmou na majetku, zdraví lidí a životním prostředí jsou skryté. Ale jsou. Jak probíhá život v bytech uprostřed volné kamenné, asfaltové, betonové plochy snad ještě máme v paměti. V hospodách bylo díky větrákům, slunečnicům a možná i klimatizaci příjemněji a nad chladným nápojem bylo o čem mluvit. Třeba o „preventivním“ kácení stromů v našem městě před další větrnou smršť.

Vnímavější obyvatel Strakonice si zřejmě všiml, a třeba i slyšel ze sdělovacích prostředků, že se náhle nedostává vody. Řeka Otava a Volyňka se zdála při jejich průtoku městem zdánlivě bez většího dotčení déletrvajících tropickými vedry, která šplhala takřka ke 40°C. Ale opak byl pravdou. Zmiňované řeky vykazovaly skoro nezměněný stav vodního sloupce díky strakonickým jezům. Tam, kde jezy nejsou, bylo vody málo. O tom asi vědí své milovníci vodních sportů, rybáři a snad přírodolmci.

Rovněž pohled na webové stránky Povodí Vltavy (konkrétně na výšku vodního sloupce a průtok) nám řekl, že od 1. do 17. srpna se Otava dostala pod nízký průtok vody (Q355) 4,303 m³/s v deseti dnech a Volyňka ve stejném časovém úseku pod nízký průtok vody 0,440 m³/s

Šumava a okolní dřevinami a dalším rostlinstvem porostlé vyvýšeniny, rašeliniště, bahniska a jiné jímače vody dokážou vydržet. Vzpomínal jsem na rozličné bouřlivce tlačící se do regulace krajiny, obhájce kácení kdečeho, propagátory staveb na zelené louce a na pohodové turistníky pádící po šumavských zpevněných stezkách. Zmiňované krajinné prvky vydržely. Ale myslím, že pomyslné dno dnů, kdy otočíme vodovodním kohoutkem, a z něj poteče slabý pletenec vody, se přiblížilo. Ostatně sdělovacími prostředky začaly probleskovat zprávy o nedostatku vody a jejím zdražení. Člověk je někdy nedarwinovsky přizpůsobivý.

Přichází doba, kdy bychom se už přecejenom měli zamyslet nad tím, jak vypadá meandrovitá, kamenem nenapřímená a neobložená řeka či potok, kolik vody nám poskytne kulturní smrkový porost na kopci, namísto zapojeného přirozeného lesa, a to i na politicky ohýbané a skloňované Šumavě. Měli bychom si začít vážit rozmanitosti krajiny, hloučků stromů s patřičným podrostem, drobných krajinných mokřin, tůní a poděkovat našim řekám a říčkám - Spůlkám, Kolčavkám, Březovým potokům a jiným čůrkům vody. Protože bez ní je život těžký.

O tom, že voda někde nebyla, jsem se přesvědčil v Krkonoších v druhém srpnovém týdnu, kdy se do hotelu(ů) pod monokulturou, relativně zdravou smrčínou musela dovážet v cisternách a k získání pitné vody sloužil místní obchůdek nebo studánka, kterou někdo vybudoval a udržuje i s porcelánovými hrnečky. Ale jinak fajn. Chvála personálu a obsluze hotelu.

Dalo by se psát o vodě možná více. Ale domnívám se, že článek bych měl zakončit jedním jednoduchým, názorným příkladem. Mnohokrát jsme se v letošním létě s manželkou a rodinkou koupali v řece Otavě. Řeka to blahosklonně snesla, byla čistá, chladivá a je v ní život. Na zádech nemáme porosty lišaje, nejsme vycucnuti pijavkami ani jsme nedostali obligátní alergii či průjem.

Zvědavá rybí žoužel u jezu na Podskalí, foto -vh-

A také s odvoláním na výše uvedené řádky, s přihlédnutím k nejnižším průtokům Otavy a Volyňky, navádím majitele vodních zahradních nádrží, zejména těch gigavelkých, na srovnání jejich kapacity a zmiňovaného průtoku a na jednoduchý počet, kolik sekundových průtoků jmenovaných řek by jejich bazén pojal. Myslím, že výsledek by byl více než výmluvný. Pro orientaci zkuste bazének jen obyčejný, cachtlácí, sterilní, života prostý, s třímetrovým průměrem a hloubkou 1 m. Výsledek je 7065 l. Což se rovná 1065 m³. Kolik bazénů, jiných ovlažovadel či sosacích trubek při své cestě krajinou naše řeky potkají a kolik studní vodárenských je v jejich okolí? Příkladů by mohlo být více, ale něco musí zůstat na čtenáři.

A kde se vzalo to poskočení? Jednoduše. Když začalo pršet, viděl jsem malé děti, jak v dešti dovádějí, pomyslně dirigují padající kapky a radují se z nenadálé vody. Jenže my, dospělí, při tom všem, co vymýšlíme - můžeme si vskutku poskočit? **-vh-**

Zdroje dat:

webový server Povodní Vltavy: www.pvl.cz

webové stránky Hydrometeorologického ústavu: www.chmi.cz

Objemy bazénových nádrží hledejte na webových stránkách dodavatelů.

Množnosti třídění odpadů v obci Předslavice

Od zapojení obce Předslavice do systému Eko-kom uběhly již čtyři roky. Aktivní činnost v tomto systému je pro obec bezesporu přínosem. Obec podle množství vytríděných odpadů získává od uvedené společnosti nejen finanční příspěvek pro odpadové hospodářství, ale také další služby: bezplatné zapůjčení sběrných nádob, materiály k osvětě. Díky tomu **se v naší obci začaly třídít i další běžné komodity**, nejen tedy sklo a plast, jako tomu bylo do roku 2011.

V roce 2012 se mi podařilo zrealizovat spolupráci se společností Asekol, jež se zabývá **zpětným odběrem vysloužilé elektroniky** a se společností Ekolamp **specializující se na světelné zdroje** (zářivky, výbojky, LEDky...) Díky členství v obou zmíněných společnostech jsme získali bezplatně sběrné nádoby, u kterých je i svoz odpadu zdarma. Rozšíření třídění v této oblasti sběru odpadů tak umožňuje občanům zbavovat se vysloužilé elektroniky, zářivek a úsporných žárovek ekologickou cestou.

V roce 2014 jsem zabezpečil spolupráci se společností REVENGE, a.s., která v obci umístila bezplatně sběrný kontejner. Tato společnost se specializuje na **sběr oděvů, textilu, bot a hraček**, což v obci vede k možnosti snížení množství komunálního odpadu, který je jinak ukládán na skládku. Obci tak přináší úspory za jeho odstranění.

V polovině tohoto roku jsme jako nově zvolené uskupení Pro lepší obec navrhli pozměňující návrhy k nové vyhlášce o odpadech. Jednalo se především o přehled stanovišť sběrných nádob a upřesňujících informací k odevzdávání odpadů. Společně s úpravou této vyhlášky se nám podařilo prosadit další bod našeho programu - rozší-

Foto Petr Vittek

produkovaného v domácnosti, do nové černé sběrné nádoby umístěné na návsi v Předslavicích. Občané tak nemusí plnit své popelnice odpadem, který je možné nadále recyklovat.

Vzhledem k tomu, že od roku 2024 bude s velkou pravděpodobností zakázáno skládkování směsného komunálního odpadu a recyklovatelných odpadů, naše obec se plynule připravuje na tento pozitivní krok k ochraně přírody.

V současnosti připravujeme osvětovou informační kampaň k odevzdávání upotřebených potravinářských tuků a olejů, tak aby se vyřešila bezpečně a ekologicky likvidace i tohoto odpadu.

Petr Vittek

Druhý strakonický Veget Fest

Po velkém úspěchu prvního ročníku Veget Festu, festivalu zdravé výživy, ochrany zvířat a vegetariánství, pro vás chystáme jeho druhé pokračování. Akce se uskuteční v **sobotu 19. září od 15 hodin**. Místem konání budou opět **Rennerovy sady**, konkrétně dětské hřiště u gloriety. Základní kostra programu bude podobná té loňské – čekají vás přednášky, stánky občerstvovací, informační i prodejní, doprovodné hudební vystoupení a pro nejmenší divadlo a nejrůznější workshopy. Novinkou druhého ročníku bude např. ukázka zdravějšího grilování spojená s ochutnávkou. **Vstupné na festival je dobrovolné** a podpořit ho můžete rovněž nákupem ochutnávek zdravých jídel za dobrovolný příspěvek přímo na místě. A na co se můžete v polovině září konkrétně těšit? Zde je **časový rozpis**:

- 15:00 Recyklodivadlo hraček nejen pro děti (ZUŠ Horažďovice)
- 15:30 Vystoupení hudební skupiny Jistem (1. část)
- 16:00 Přednáška – „Rostlinná strava a sport“ (Ing. Jan Juráš)
- 17:00 Vystoupení hudební skupiny Jistem (2. část)
- 17:30 Přednáška – „Karnismus aneb skrytá ideologie stravování“ (PhDr. Tereza Vandrovcová)
- 18:30 „Zdravější grilování“ – ukázka s ochutnávkou (Ing. Jan Juráš)

Stánky mají prozatím zamluvené následující subjekty: Zdravá výživa Kochanka, o. s. Otevři oči Praha, Ekoporadna při Šmidingerově knihovně, Základní organizace ČSOP Strakonice, catering Zemědar, projekt Veganské večere ve Strakonících, workshopy pro děti MŠ Radomyšl, zdravé zavařeniny Od Sedláčků.

Přijďte se pobavit, informovat, setkat a ochutnat spoustu zdravých dobrot. Budeme se na vás těšit. -jj-

Foto -jj-

Voda a její zadržování v krajině

Zmírnění dopadů sucha bylo 22. 7. 2015 jedním z bodů, kterým se zabývala vláda na výjezdní schůzi v Ostravě.

„*Ministerstvo zemědělství pro boj se suchem navrhuje rekonstrukci závlahových systémů, udržitelné hospodaření s půdou, efektivní využívání odpadních a srážkových vod a celkové posílení zadržování vody v krajině. Materiál, který společně předloží ministerstva zemědělství a životního prostředí, počítá se vznikem koncepce státu*

pro boj s úbytky vody. Ta ale bude vznikat ještě dva roky. Jednotlivá ministerstva by se zatím podle ministra zemědělství Mariana Jurečky (KDU-ČSL) měla zabývat aktivitami, které zadrží vodu v krajině. Ministerstvo doporučuje také obnovu a výstavbu rybníků a nádrží nebo zavádění úsporných technologií na stavbách.“/zdroj: TÝDEN.CZ 21.7.2015/

Voda v krajině neustále ubývá a v letošním suchém a horkém létě hladina podzemních vod zvláště povážlivě klesla. Zásoba užitkové vody na zahradě (v lepším případě rozvedená i v domě) je tedy stále důležitější. To, že voda ze střech některých domů není odesílána přes smíšenou kanalizaci rovnou do čistírny odpadních vod, se skutečně zdá být na první pohled velmi praktické a úsporné opatření. Poskytuje dostatek vody na zalévání zahrad, u některých moderně řešených domů už i užitkovou vodu na splachování a praní. Moje nádrž na dešťovou vodu mne svojí praktičností a dostatečnou zásobou vody hned po prvním suchém létu nadchla. Během letních měsíců byl vody neustále dostatek a byla jsem vděčná za radu zkušenějších, kteří mi doporučili nádrž na dešťovou vodu během rekonstrukce střechy vybudovat. Napsala jsem o tom do [Kompostu č. 7/2014](#) a po dalším roce mohu znovu potvrdit, že přes extrémně suché počasí jsem měla s využitím nádrže dobrou zkušenost.

Jediný problém, který budu muset ještě řešit, se týká zhoršené čistoty vody po zimních měsících. Souvisí to s tím, že někteří ze sousedů spalují ve svých domácích kotlích i plasty a různé odpadky – tím se dostávají škodlivé látky do ovzduší a s deštěm se pak vracejí zpátky, a to jak k nim samotným, tak k nám ostatním, kdo přicházíme k nečistotám jako slepi k houslím. Pokládám to za hodně závažný problém a v příštím čísle bych se o něm chtěla rozepsat podrobněji. Ráda bych také spolu s redakční radou Kompostu poprosila další zahrádkáře, kteří mají podobné zkušenosti, aby nám o nich napsali. Využívání dešťové vody má jinak samé klady a byla by škoda, kdyby mělo být spojeno s potížemi zaviněnými neznalostí a nezodpovědností druhých.

Marie Jelínková

O několik málo informací k tématu hospodaření s vodou v obcích zejména v obdobích sucha jsme požádali vedoucí oddělení vodního hospodářství OŽP Strakonice **Ing. Evu Předotovou**:

Běží nebo chystají se ve Strakonících nějaké projekty na využití dešťové vody (případně obdobné projekty např. ve spolupráci s OŽP na zadržování vody v krajině)?

V současné době ve Strakonících nejsou zpracované projekty týkající se hospodaření s dešťovou vodou, popř. zachycování vody v krajině. Zajištění likvidace a hospodaření s dešťovou vodou je řešeno při individuálních výstavbách rodinných domů či jiných stavebních objektů.

Jak mohou občané Strakonice v rodinných domech, na zahradách, případně i v bytech šetrněji zacházet s vodou v obdobích sucha?

Jímka dešťové vody, foto Marie Jelínková

K šetrnému zacházení s vodou musí přistupovat občané zcela individuálně a záleží na každém, jak bude s vodou hospodařit. Úspory lze hledat v kuchyni při mytí nádobí – úsporná moderní myčka, v koupelně – přednost sprchování před napouštěním vany, úspornější baterie, modernější splachovací systém na WC, opravy kapajících kohoutků, úsporná pračka apod. Na zahradě je ideální zachycování dešťových vod z okapů (sudy, vany apod.) a využití dešťové vody k závlivce a i např. k mytí aut. Další možnosti využití dešťové vody jsou uvedeny např. [zde](#).

Je zacházení s vodou v těchto obdobích upraveno nějakými zvláštními legislativními předpisy?

Dle ustanovení § 109 odst. 1 zákona o vodách (č. 254/2001 Sb.) „vyžaduje-li to veřejný zájem, zejména je-li přechodný nedostatek vody nebo je-li ohroženo zásobování obyvatelstva vodou, může vodoprávní úřad rozhodnutím nebo opatřením obecné povahy bez náhrady upravit na dobu nezbytně nutnou povolená nakládání s vodami, popř. tato nakládání omezit nebo i zakázat“. Může tímto opatřením vodoprávní úřad zakázat bez náhrady odběr povrchových vod z vodních toků a nádrží a odběr podzemních vod z vrтанých a kopaných studní pro účely mytí aut, zalévání hřišť, trávníků, napouštění nádrží a bazénů.

Dle ustanovení § 15 zákona o vodovodech a kanalizacích (č. 274/2001 Sb.) „vyžaduje-li to veřejný zájem, především je-li nedostatek pitné vody, který nelze z důvodu technických kapacit nebo nedostatečných zdrojů vody nahradit, může vodoprávní úřad po projednání s obcí, vlastníkem a provozovatelem vodovodu vydat opatření obecné povahy o dočasném užívání pitné vody z vodovodu pro veřejnou potřebu na dobu nejdéle 3 měsíců“. Vodoprávní úřad může tímto opatřením omezit užívání pitné vody z vodovodu pro veřejnou potřebu za účelem napouštění bazénů a nádrží, zalévání zeleně a mytí automobilů. **Tato opatření na Strakonicku vydána nebyla.**

Rybník Koryto dřívě a dnes

Rybníků je v naší krajině hojně. Snad každá obec nějaký vlastní. Některá má i ty zaniklé, okolo nichž se chodí a nechávají se dlouhá léta spát. Až přijde čas a rybník se díky lidem možná opět probudí. Jeden z nich se jmenuje Koryto a je uložený mezi rybníky Horním Řepickým a Pílským.

Rybník Koryto stál delší dobu na suchu. Vlastně si na něj pamatují jako na drobné vodní zrcátko u hráze s Pílským rybníkem, které trpělo každou větší vodou a zárustem rákosem obecným, zblochanem vodním a chrasticí rákosovitou. Dnes se zmiňovaná plocha díky provalení výpustného zařízení ztratila a zůstala pouze strouha vinoucí se od Horního Řepického rybníka k rybníku Pílskému. Strouha mírně meandruje, ale protože zárust zmíněnými rostlinami je zdatný, nedrží se na dně bývalého rybníka příliš keře a stromy. O to zajímavější je sledovat změnu kdysi bahnitého podloží v bahnitou písčinu, která se nezdá být příliš úživnou, a tak tomu odpovídá i výskyt živočichů. Nedostatek kvalitního humusu, vápníku a neustálé vymývání se projevuje třeba na složení měkkýší fauny. A tak na dně bývalého rybníka nalezneme hlemýžď zahradního (*Helix pomatia*), páskovku keřovou (*Cepaea hortensis*), plamatku lesní (*Arianta arbustorum*), srstnatku chlupatou (*Trochulus hispidus*), zemounka lesklého (*Zonitoides nitidus*), jantarku obecnou (*Succinea putris*), plzáka hnědého (*Arion fuscus*), ale i nechtěného plzáka španělského (*Arion lusitanicus*). A také téměř ohroženou červeno-seznamovou okrouhlici rybníčnou (*Musculinum lacustre*). Ale žije zde také rusec plamatý (*Phyllodromica maculata*) nebo střevlík zrnitý (*Carabus granulatus*). Pominul jsem zástupce pavouků, z nichž nejhojnější jsou jedinci z čeledi slíďáků. Z větších živočichů je tu k zastížení ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*), hryzec vodní (*Arvicola terrestris*) a vydra říční (*Lutra lutra*). Na obnažené dno se strouhou zalétá volavka popelavá (*Ardea cinerea*). V okolních dřevinách složených z olše lepkavé, dubu letního, topolu kanadského, bezu černého, třešně ptačí, střemchy obecné, javoru mléče, jabloně a lípy srdčité se hojně objevuje kos černý, budníček menší, střízlík obecný, pěnkava obecná, žluva hajní, brhlík lesní a občas přelétne i krkavec velký nebo káně lesní. Kousek dál jsem tento rok zaznamenal čápa černého procházejícího se strouhou. Když odhlédneme od vodní plochy, mění se i cesta mezi rybníky. Původní, vedoucí přes starý, klenutý kamenný mostek byla nahrazena kamennou cestou, která si mírně ukousla z blízkosti Pílského rybníka a stačila obrůst stromy. Pod mostkem se rozkládá malá tůňka nebo mokřad, který může být na přítomnost živočichů bohatší než samotné opuštěné rybníční dno. O historické stopě, citlivém zasazení do krajiny a architektonické hodnotě zmiňovaného mostku snad ani nelze pochybovat. Nad samotným mostkem kdysi bývala mýtina, na které jsem pozoroval perleťovce velkého (*Argynnis aglaja*) a perleťovce stříbropáska (*Argynnis paphia*). Tyto motýly tady budete hledat v současné době již obtížně. Stejně jako obyčejné suchohříbky, hříby smrkové nebo klouzky sličné v blízkém smrčáku.

Hráz Koryta ze středu rybníka, foto -vh-

Z větších živočichů je tu k zastížení ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*), hryzec vodní (*Arvicola terrestris*) a vydra říční (*Lutra lutra*). Na obnažené dno se strouhou zalétá volavka popelavá (*Ardea cinerea*). V okolních dřevinách složených z olše lepkavé, dubu letního, topolu kanadského, bezu černého, třešně ptačí, střemchy obecné, javoru mléče, jabloně a lípy srdčité se hojně objevuje kos černý, budníček menší, střízlík obecný, pěnkava obecná, žluva hajní, brhlík lesní a občas přelétne i krkavec velký nebo káně lesní. Kousek dál jsem tento rok zaznamenal čápa černého procházejícího se strouhou. Když odhlédneme od vodní plochy, mění se i cesta mezi rybníky. Původní, vedoucí přes starý, klenutý kamenný mostek byla nahrazena kamennou cestou, která si mírně ukousla z blízkosti Pílského rybníka a stačila obrůst stromy. Pod mostkem se rozkládá malá tůňka nebo mokřad, který může být na přítomnost živočichů bohatší než samotné opuštěné rybníční dno. O historické stopě, citlivém zasazení do krajiny a architektonické hodnotě zmiňovaného mostku snad ani nelze pochybovat. Nad samotným mostkem kdysi bývala mýtina, na které jsem pozoroval perleťovce velkého (*Argynnis aglaja*) a perleťovce stříbropáska (*Argynnis paphia*). Tyto motýly tady budete hledat v současné době již obtížně. Stejně jako obyčejné suchohříbky, hříby smrkové nebo klouzky sličné v blízkém smrčáku.

Středověký můstek u rybníka Koryto, foto -vh-

Vše se mění a jen těžko se odhadne, který sukcesní bod vývoje toho kterého místa je lepší. V žádném případě by neměl být zásah člověka hrubě destruktivní, ale měl by umožňovat přežití stávajícím rostlinám, živočichům a měl by směřovat k navýšení biologické a ekologické hodnoty dotčené lokality. A hlavně by mělo být cílem dlouhodobé udržení této hodnoty. To neplatí jen pro nově obnovované rybníky, ale i pro plánovaně vznikající tůňe či jiné plochy realizované v rámci rozličných revitalizací. Třeba i v místech stávajících přírodních památek a zajímavých míst v blízkosti Strakonice.

Vše se mění a jen těžko se odhadne, který sukcesní bod vývoje toho kterého místa je lepší. V žádném případě by neměl být zásah člověka hrubě destruktivní, ale měl by umožňovat přežití stávajícím rostlinám, živočichům a měl by směřovat k navýšení biologické a ekologické hodnoty dotčené lokality. A hlavně by mělo být cílem dlouhodobé udržení této hodnoty. To neplatí jen pro nově obnovované rybníky, ale i pro plánovaně vznikající tůňe či jiné plochy realizované v rámci rozličných revitalizací. Třeba i v místech stávajících přírodních památek a zajímavých míst v blízkosti Strakonice.

Za zmínku stojí i jiné vodní dílko, a to nedaleká, obtížně přístupná studánka pod svahem nedaleko bývalého Pravdova mlýna a kousek u jalového splavu Horního Řepického rybníka studánka druhá, sedící v mezi pod plotem ohrady s vysokou zvěří. Ale to už směřuji k jinému kousku krajiny a jinému příběhu. Tak někdy přistě. -vh-

Použitá literatura:

HORSÁK, M., JUŘIČKOVÁ, L., PICKA, J.: Měkkýši České a Slovenské republiky: Molluscs of the Czech and Slovak Republics, 1. vyd., Kabourek, Zlín, 2013.

HUDEC, K.: Příroda České republiky: průvodce faunou, 1. vyd., Academia, Praha, 2007.

Veget na pokračování – 43. díl – Mýtus č. 8 – Ty sám s tím přece nic neuděláš

Mýtus, kterým se budeme dnes zabývat, je daleko více než všechny ostatní založen na osobní zodpovědnosti. Jeho řešení se pohybuje zčásti ve filozofické rovině a vypovídá o naší ochotě k angažovanosti v důležitých celospolečenských otázkách. Bývá často používán při argumentaci proti snaze menšiny o změnu ve většinové společnosti – v tomto případě tedy proti snaze nepodporovat systém zneužívání zvířat nákupem produktů z něj. Samotný argument můžeme chápat v několika úrovních, z nichž některé jsou čistě teoretické, některé naopak praktické, představující v dlouhodobějším horizontu již pozorovatelnou a poměrně výraznou změnu.

I za předpokladu, že by naše spotřebitelské rozhodnutí nemělo žádný konkrétní dopad, je bezesporu důležité takové změny činit. Je to férové směrem k našemu vlastnímu svědomí a život může být díky takovým krokům hlubší a kvalitnější. Přechod k vegetariánské nebo veganské stravě je rozhodnutí znamenající šetrnější přístup ke zvířatům, k životnímu prostředí i k ostatním lidem. A i v případě, že nevnímáme celospolečenskou změnu, má své nezpochybnitelné hodnoty. Jak řekl Mahátma Gándhí – „Buď sám tou změnou, kterou chceš vidět ve světě.“

Pokud si uvědomíme a připustíme, že podoba světa a společnosti kolem nás je výslednicí konkrétních rozhodnutí každého z nás, uvědomíme si, že každý bez rozdílu přispíváme k podobě budoucího světa stejným dílem. Všechny významné celospolečenské změny v historii (zrušení otroctví, konec apartheidu...) byly iniciovány malými skupinami lidí, jejichž poselství se zdálo ve chvíli vzniku nicotné a bezvýznamné. Byla však natolik závažné povahy, že podobnými cestami vyústila v jejich přijetí většinovou společností a stala se politickou normou. Když vnímáme prorůstání nějakého názoru nebo vzorce chování napříč společností pouze lineárně, zdá se nám vývoj změny téměř nekonečný. Tento náhled však nepočítá s velmi zajímavými sociologickými jevy – „principem kritického množství“, „efektem sněhové koule“, „fenomémem sté opice“ apod., které dokazují výrazné zrychlení změny při dosažení konkrétní úrovně nebo konkrétního podílu lidí ve společnosti. K našemu rozhodnutí tak může přispět fakt, že nikdy nevíme, zda my sami nebudeme prvkem právě v blízkosti těchto statisticky významných okamžiků.

Smysluplnost spotřebitelských rozhodnutí, kterými přechod k bezmasé stravě je, je navíc posilována jednoduchými ekonomickými principy, které platí všeobecně. Nic netvoří podobu naší společnosti více než směry a způsoby toku peněz z našich peněženek. Jinými slovy – to, jak bude vypadat náš svět zítra, závisí do velké míry na tom, komu dáme dnes své peníze. Nabídka zboží na trhu je velmi úzce svázána s poptávkou. Svým nákupem tak ovlivňujeme nejen podobu nákupních regálů, ale také rozhodujeme o tom, které výrobní procesy budou posilovány a které budou slábnout. Objem výroby také nepřímo ovlivňuje cenu, takže výrobky, kterých se prodává nejvíce, jsou většinou vlivem konkurence, snižování výrobních nákladů atd. i nejlevnější. Spotřebitelským bojkotem produktu, s jehož „výrobou“ nesouhlasíme, tak nejen oslabujeme dotyčné výrobní odvětví, ale také posilujeme odvětví, které vyrábí alternativní produkt, jež jsme zvolili jako náhradu. To může být také odpovědí na argumenty související se ztrátou pracovních míst při oslabení nebo zániku určitého druhu výroby.

Významným fenoménem posledních několika málo desítek let je výrazný nárůst podílu vegetariánů a veganů převážně v západních zemích. Zajímavá nejsou jenom samotná čísla, ale především trend nárůstu, který má v mnoha zemích exponenciální charakter. Ze sedmi miliard lidí, žijících na Zemi, se více než miliarda zřídka konzumace masa. Největší podíl vegetariánů je (v souvislosti s náboženstvím) v Indii (20 – 40 %). V rámci Evropy jsou v tomto ohledu nejpokročilejšími zeměmi Itálie, Německo nebo např. Švédsko, ve kterých se podíl vegetariánů pohybuje kolem 10 % (viz např. [zde](#)). Ve Velké Británii je podle statistik toto číslo ještě o něco vyšší. V USA je oproti těmto zemím podíl přibližně poloviční, avšak zaznamenává bouřlivý růst v několika málo posledních letech (viz [zde](#)). Velké oblibě se tyto výživové směry těší také např. v Izraeli (viz [zde](#)). V ČR jsou poslední známá čísla z roku 2003 a udávají přibližně dvouprocentní zastoupení vegetariánů v populaci. Je však pravděpodobné, že toto číslo už je v současné chvíli výrazně vyšší. Dle statistik u nás rovněž mírně, avšak setrvale klesá spotřeba masa (viz [zde](#)). Zajímavým ukazatelem mohou být také údaje o vyhledávání klíčových slov ve velkých vyhledávacích, které signalizují rostoucí zájem o tato témata u široké veřejnosti (viz např. [zde](#)).

Všechna tato čísla jasně ukazují, že celospolečenská změna, která se ještě před několika lety zdála téměř nemožná, začíná získávat konkrétní obrysy a přináší důkazy o tom, že rozhodnutí každého z nás je velmi důležité. A to nejen pro nás samotné. -jj-

Obr. zdroj: www.memepile.com

Bylinková minizahrádka v CSP Vodňany

Ke každému venkovskému stavení patřila v dřívějších dobách zahrádka. Nebyla jen okrasným prvkem, do kterého byl vkusně zakomponován příbytek statkáře či chalupníka, ale měla funkci především praktickou. Hospodyňka využívala byliny při přípravě oběda a dalších pokrmů, ale jak bychom řekli dnes, byla to i pohotovostní lékárna, při léčbě různých neduhů. Báby kořenářky, ale i hospodyňky věděly přesně, pro jakou rostlinu natáhnout ruku při kašli, bolesti v krku či horečce.

Foto Eva Remišová

Eva Remišová

Proto jsme se rozhodli u nás v Centru sociální pomoci Vodňany, že takovou zahrádku (v rámci našich omezených možností, spíše tedy minizahrádku), společně s našimi uživateli založíme. Bylinky tvoří nejen zásobárnu vitamínů, ale další možnost pro aktivizaci všech uživatelů. Výroba salátů, příprava čajů a další aktivizační programy, při kterých zaměstnáme všechny smysly. Setí a sázení, péče, zalévání, sklizeň a další zpracování. Nesmíme zapomínat na nejpříjemnější fázi celé péče, a tou je samotná ochutnávka vlastnoručně připravených salátů z vypěstované zeleniny a bylinek. Pro nás, příslušníky mladší generace, je radost naslouchat a čerpat ze zkušeností generace starší.

V neposlední řadě umožňujeme uživatelům našeho domova trávit čas v příjemném prostředí, které jim připomíná mládí a staré dobré časy našich babiček. K dokreslení příjemné atmosféry přibyl dřevěný zajíc, několik vyřezávaných ptáčků a stylové umyvadlo. Tyto dřevěné sošky obdivují jak senioři, tak i přicházející návštěvníci a především děti. V přívětivém prostředí naší zahrádky se za příznivého počasí pořádají různá vystoupení (např. harmonikářů a jiných hudebníků) nebo si jen tak posedíme s přáteli – třeba u ohníčku.

K dokreslení příjemné atmosféry přibyl dřevěný zajíc, několik vyřezávaných ptáčků a stylové umyvadlo. Tyto dřevěné sošky obdivují jak senioři, tak i přicházející návštěvníci a především děti. V přívětivém prostředí naší zahrádky se za příznivého počasí pořádají různá vystoupení (např. harmonikářů a jiných hudebníků) nebo si jen tak posedíme s přáteli – třeba u ohníčku.

Záříjové pozorování MOPíků

Loni v září jsme s MOPíky pozorovali elegantní můru, která napodobuje zkroucené suché listy a jmenuje se blýskavka mramorovaná (*Phlogophora meticulosa*). Nijak jsme ji netrápili – byla jen chvíli ve skleničce a pak ji MOPíci vypustili na svobodu. O této můře jsme si mohli přečíst i v časopise Živa č. 5/2014 v článku „Můrovití – motýlí cestovatelé“. Blýskavka mramorovaná, která patří mezi běžné tažné druhy stejně jako kovolesskelec gama (*Autographa gamma*), přilétá každoročně v různých počtech ze Středozeří nebo severní Afriky. Tito jedinci u nás zakládají jednu, výjimečně více generací a na podzim se obvykle opět stahují na jih. Trvale nebo za příznivých podmínek mohou přečkat naši zimu a různě dlouhou dobu udržovat místní populace. Velmi mírnou zimu 2013/2014 přečkaly housenky blýskavky mramorované ve značných počtech a počátkem jara a při oteplení i v průběhu zimy působily škody na zelenině a okrasných rostlinách (na mnoha místech v různých částech ČR – u nás jsem nezaznamenala), v zimě např. na kosatcích. Tato můra je schopna přežít naši zimu nejen ve stadiu housenky, ale i jako kukla nebo dospělec. Mrtvého jedince jsem našla v zimě na toaletě v restauraci. Housenka je barevně proměnlivá, nejčastěji zelená nebo hnědá, drobně bíle kropenatá, hřbetní a postranní linie slabé, přerušované, postranní linie lemovaná šikmo ležatými, více nebo méně zřetelnými proužky, hlava je stejné barvy jako housenka. Živí se různými bylinami (např. kopřiva, hluchavka, svlačec, kapradiny) a dřevinami (maliník, vrby, břízy). *Eva Legátová*

Blýskavka mramorovaná, foto Eva Legátová

Použitá literatura:

MACEK, J. a kol.: Motýli a housenky střední Evropy, II.díl, Noční motýli – můrovití, Academia, Praha, 2008.

Večer s dokumentem – 19. díl – Silva Gabreta – Jak se rodí šumavský horský les

I já se svým přirozeným skepticismem vůči zvláštním náhodám musím občas přiznat, že se něco stane přesně ve vhodnou chvíli. Třeba jako když je mi spolutvůrkyní Kompostu připomenut dokument, který jsem před lety viděl, ale už jsem pozapomněl na jeho existenci - a který tematicky nádherně doplňuje čerstvě sepsaný článek z Ohlédnutí tohoto čísla (str. 2). A to všechno ve stejný den.

Foto -ah-

souvislostech pedologických, hydrologických i ekologických. I přes nezpochybnitelnou vědeckou hodnotu však musel být kvůli politické ideologii šířen v období své slávy samizdatově samotnými tvůrci filmu.

On-line můžete tento půlhodinový dokument zhlédnout např. [zde](#). -jj-

Pravděpodobně neexistuje příliš mnoho českých ekologických dokumentů, které by se mohly honosit označením „trezorové“. Silva Gabreta je jedním (a dost možná jediným) z nich. V roce 2011 byl tehdejším vedením NP Šumava uvrhnut v nemilost, označen jako propagandistický, a statisíce korun, které byly věnovány do jeho vzniku, tak z velké části přišly vničeč. Dokument, pohybující se zejména kolem tématu přirozené obnovy horských smrčín a rozebírající základní ekologické souvislosti v našem největším národním parku, podle vysokých úředníků NP příliš nahlas vyslovoval názory jednoho křídla vědecké obce, které nekorespondovaly s politikou minulého vedení v čele s Janem Stráským, prosazujícím aktivní boj s kůrovcem motorovou pilou bez výjimky.

Snímek ověřený několika oceněními naproti tomu vysvětluje velký potenciál horských lesů pro svépomoc i ve chvílích vizuálně méně líbivých obdobích rozpadu. Hovoří o

Pozvánky - září 2015

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 11. a 25. 9., 13 - 17:00, první nádvoří strakonického hradu

Navštivte další z celkem 15 termínů farmářských trhů – 1 x za 14 dní, každý lichý pátek, bez přestávky. Doba i místo konání zůstávají nezměněny, a to od 13 do 17 hodin na prvním hradním nádvoří. Ideální příležitost pro nákup cestou z práce nebo před odjezdem na víkend. K dispozici je široká škála farmářských potravin s ověřeným původem (zboží z marketu u nás neokoupíte) a rukodělné výrobky vhodné nejen jako dárek. Novinkou letošních trhů je rozšíření prodejního prostoru k mostu Jana Palacha. Toto místo bude poskytnuto k prodeji drobných přebytků (zahrádkářských, uměleckých aj.), a to bez účastnického poplatku. **Kontakt:** jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244. **Více informací, seznamy prodejců:** farmarsketrhy.strakonice.eu

Veget Fest

Sobota 19. 9., Rennerovy sady u gloriety, 15 - 20:00

Druhý ročník festivalu zdravé výživy, ochrany zvířat, vegetariánství a veganství. Program viz str. 5.

Jedlé plody - terénní workshop

Úterý 22. 9., sraz 17:00 u pobočky ŠK Za Parkem

Během vycházky do okolí Strakonice si za asistence botanika ukážeme některé druhy jedlých plodů, naučíme se je poznávat a připravíme z nich drobné občerstvení. Ve spolupráci s MC Beruška. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Výstavky

Výstavka kvetoucích rostlin k určování (nejen podle knih, ale i s možností konzultace) - na pobočce v Husově ul. Pokračují i další **dlouhodobé akce** (Burza námětů na cestování, Nejmilejší knihy aj.).

Dny vědy a techniky v Plzni

Sobota 12. 9.: výlet na Dny vědy a techniky. Sraz v 8:40

před nádražím ČD Strakonice, v 8:53 jede vlak do Plzně, kde přímo v ulicích se hravou formou předvádějí dětem i dospělým zajímavosti ze světa fyziky, chemie, biologie aj. (viz např. [zde](#))

Tvořivý podvečer: Netradiční nástěnka

Pondělí 14. 9.: Tvořivý podvečer s p. Alenou Šimáčkovou: Netradiční nástěnka. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál k předvedení budou připraveny, ale bylo by dobře přinést si i vlastní (2 – 3 m kloboukové gumy, karton, barevný papír, nůžky, sešívačka).

Návštěva zámku Štěkeň a okolí

Středa 16. 9.: návštěva zámku ve Štětkni a procházka po okolí (park s pyramidálními duby aj., višňovka, místa s výhledy na Šumavu...) s vyprávěním PaedDr. Václava Žitného o krajině a s ukázkami lesnických prací. Sraz v 16:30 na zastávce MHD pod Hvězdou (Ellerova). V 16:42 jede mladějovický autobus na Dobrou Vodu. Zpět v 18:56 s přisedáním v Čejeticích.

Přírodovědný kroužek MOP

Pátek 18. 9.: Zahajovací schůzka přírodovědného kroužku MOP – pro menší děti s rodiči, ale případně i pro starší školáky, kteří by si mohli založit samostatný oddíl. Scházet se mohou i dospělí bez dětí. Pomoc při vedení schůzky je vítaná, ale není nutná. Sraz v 16:00 před hradem u CK CIAO. Podíváme se ke kozičkám (i dovnitř do ohrady) a domluvíme se, jak by se v tomto školním roce komu hodily termíny a náplň schůzek.

Hraní na kantely

Neděle 20. 9.: hraní na kantely, případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci s o. s. Spolna. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Strakonické příběhy XXI.

Úterý 22. 9.: Karel Skalický: Strakonické příběhy XXI. Modrotiskař Kropáček. O strakonických barvířích od středověku až do 19. století. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK na III. hradním nádvoří.

Promítání a vyprávění z cest do přírody

Úterý 29. 9.: Fotografie z letních pobytů v přírodě (promítání a vyprávění - Slovenský ráj, Jindřichohradecko...). Od 17:00 v sále strakonického gymnázia. Se svými snímky se mohou připojit i ti, kdo se předem ohlásí v půjčovně Za Parkem nebo na hrdlickova@knih-st.cz. -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Slunce a sluníčka

1. 7. – 31. 8., ŠK, vstupní hala. Výstava prací dětí ZUŠ Strakonice, třída Mgr. Věry Bělochové.

Knihovna na cestách

Každý den můžete využít služeb knihovny v areálu venkovního plaveckého stadionu ve Strakonících. Zpříjemněte si letní lenošení u vody knížkou, časopisem, komiksem, kriminálním příběhem či romantickou povídkou.

Drobné smetí

Reportáž na STTV

Výstavka na pobočce Šmidingerovy knihovny Za Parkem a článek v [minulém Kompostu](#) připomínající výročí svržením atomových bomb na Hirošimu a Nagasaki byly také předmětem reportáže v jednom z prázdninových vysílání strakonické televize. Můžete ji zhlédnout [zde](#).

Report z výletu na Šumavu

Ohlédnutí za červencovým výletem do okolí Černého Kříže si můžete přečíst [zde](#).

Písek byl oceněn za třídění odpadu

Takzvaného Odpadového Oskara získali Písečtí za významné mezníky, kterých dosáhli na poli třídění odpadů. Více informací se dočtete [zde](#).

Na Šumavě odstartovaly další revitalizační projekty

Od července budou probíhat na Šumavě další projekty na revitalizaci rašelinišť, potoků a mokřadů. Více se dozvíte [zde](#). -jj-

Literární okno

Barbara Wintonová: "Není-li to nemožné..."

V minulém čísle jsem vám slíbila ukázky z knížky, kterou napsala o svém otci paní Barbara Wintonová. S radostí ten závazek plním a začnu dopovězením slov z názvu: „**Není-li to nemožné, musí existovat způsob, jak to udělat.**“

Tahle myšlenka tedy byla z těch, které posilovaly třicetiletého mladíka Nicholase (Nického) Wintona v době, kdy hledal pro ohrožené děti (zejména židovské) náhradní rodiny, organizoval jejich transport z Čech do Anglie, vyřizoval všechny úřední záležitosti s tím spojené a projevoval při tom mimořádnou odvahu, trpělivost a houževnatost. Co ještě dalšího mu tehdy a pak i v dalším běhu života pomáhalo? Nejdůležitější byla samozřejmě rodina – v ní měl Nicky dobré zázemí jak v dětství, tak v dospělosti - a nebylo to dáno jen šťastným osudem. Byl to i výsledek aktivní snahy dobře se všemi příbuznými vycházet, starat se o ně, pilně pracovat na hmotném zabezpečení, sdílet starosti i radosti. Nebylo to vždycky jednoduché, zvlášť když se mu kromě zdravého syna a dcery narodilo nejmladší dítě s těžkým postižením – Downovým syndromem. Přátelé mu radili dát synka do ústavu, ale neudělal to. Spolehl se sám na sebe a své blízké, tak jak mu to bylo vlastní.

Velmi dobře to Nickymu vyšlo i se vzděláním, a sice v soukromé internátní škole v Buckinghamshiru. Navštěvoval ji od čtrnácti let a byla to jeho vlastní volba. Šlo mu hlavně o to, aby byl pohromadě se svým kamarádem, ale získal ještě mnohem víc. Byli tam dobří učitelé a jejich zásadou bylo uspokojit osobní elán i zájmy každého jednotlivce. I ti, kdo nebyli nijak zvlášť pohybově nadaní (a jinde by se kvůli tomu pravděpodobně stali terčem šikany) si tu snadno našli své uplatnění – v případě Nického to byl hlavně chov holubů. A nakonec přece jenom i sport. Zalíbil se mu totiž šerm a jeho úspěchy v něm mu přinesly sebedůvěru, kterou by jinak při svých samotářských činnostech jen těžko získal.

Dosah velkých činů je jako šíření kruhů na vodě, foto -vh-

Se zaměstnáním se to zdálo zprvu jednoduché, protože otec i jeden ze strýců byli bankéři, Nického tahle dráha lákala také a vše se vyvíjelo ke všeobecné spokojenosti. Ale v prvním roce války, když se Nicky dal k Červenému kříži a po svém návratu po evakuaci Dunkerku se zastavil v kanceláři a vyslechl nářky kolegů ohledně státních dluhopisů, byl to pro něj šok: „... Nického práce bavila, každý den přinášel nové výzvy a vzrušení, avšak takový postoj, jejich necitelnost a zásada, že peníze jsou víc než lidé, pro něj znamenala konec. Věděl, že k práci s takovými lidmi se už nevrátí...“

Nickyho udivovalo kromě zjištění lidí i to, jak zjednodušeně viděli svět kolem sebe. On sám si už dávno před válkou přečetl Hitlerův „Mein Kampf“ a nemohl pochopit, proč vládní koalice v polovině třicátých let a pak ani konzervativní vláda nejsou schopny dostatečně vnímat nebezpečí nacismu. Rozhořčil ho i podpis Mnichovské dohody a byl přesvědčen, že jeho vláda byla slepá záměrně. Když pak přijel do Prahy, nebyl neinformovaným divákem – dobře si uvědomoval, co vše hrozí. Proto také jednal tak rozhodně a promyšleně. Zjistil, že v Čechách existuje několik organizací s podobným cílem, obvolal je a vytvořil jeden centrální seznam dětí, napsal své matce a poprosil ji o zjištění podmínek pro jejich vstup do Anglie. Po třech týdnech se musel vrátit domů, ale v práci pokračoval a spolu s několika pomocníky zorganizoval osm záchranných transportů.

Později byl u RAF, po válce pracoval v ženevské kanceláři Výboru pro uprchlíky a od roku 1948 v pařížské Mezinárodní bance pro rekonstrukci a rozvoj. Na začátku pade-

sátých let se vrátil do Anglie, kde přijal místo finančního ředitele. Ještě i po odchodu do důchodu se věnoval práci v různých dobročinných organizacích. Dožil se pozoruhodného věku – 105 let. Charitativní činnost vykonává i jeho dcera Barbara.

V úvodu vzpomínek na N. Wintona stojí mimo jiné i tato slova Stephena D. Smitha: „... Příběh vyprávěný na stránkách této knihy nevybízí k pozorování, ale vyžaduje činy. Člověk, který zosnoval a řídil celý systém mezinárodní přepravy dětí, změnil bezpočet lidských životů a účinek jeho akce bude – podobně šířícím se kruhům na vodní hladině – patrný ještě v daleké budoucnosti. Dává nám to naději nezbytnou pro pokračování zápasu o dobro a opravdové ujištění, že kdokoli z nás – bez ohledu na svou minulost a přítomnost – může výrazně ovlivnit běh událostí...“

Spočítají-li se potomci všech zachráněných dětí, vyjde číslo větší než 6 000. Ti všichni vděčí za svůj život Nicholasi Wintonovi – člověku, který se řídil jednoduchým heslem: „Chceme-li, aby byl svět lepší, musíme si všichni osvojit běžnou morálku a umění kompromisu.“ -ah-

Letní dny na volyňské plovárně

Asi by se hodilo napsat spíš nějaký vzletnější název, třeba „Letní pohoda“, protože volyňská plovárna by si to zasloužila (a navíc jsme tam s Vildou a s partou přátel zažili opravdu samé hezké chvíle), ale nechci se připojit k těm lidem, kteří si letos o prázdninách všechny ty horké dny pořád jen chválili a přáli si jejich pokračování, bez ohledu na panující katastrofální sucho. My jsme vyhlíželi dešť a byli bychom z něj měli radost. To nic nemění na tom, že jsme si koupání s velkou radostí užili a že máme volyňskou přírodní plovárnu rádi i jako zajímavý doklad své doby, nejstarší svého druhu u nás – ona je totiž skutečnou kulturní památkou vyhlášenou Ministerstvem kultury (viz např. vyprávění a dobové fotografie na oficiálních internetových stránkách Volyně [zde](#)).

Byla vybudována volyňskou Občanskou záložnou v letech 1939 – 1941 a všechno je tam dosud při starém, bazén i kabinky, sprchy, voda z Volyňky, vedená z náhona a u Ostrovce se zase, takřka nezměněná, do řeky vracejí (pro někoho možná studená, pro ostatní krásně svěží), blízká trať i spousta zeleně. Stromy jsou dnes už velké a silné a dávají pěkný stín. Některým z nich šlo nedávno o život, protože měly být v rámci protipovodňových opatření pokáceny, ale povedlo se najít jiné řešení a ušetřit je – o tom jsme už psali v [čísle 1/2015](#).

Jezdíváme s Vildou do Volyně každým rokem na začátku července na anglický kemp, a tak býváme na plovárně i s ostatními účastníky této pravidelné týdenní akce častými hosty. Líbí se tam jak Čechům, tak i Američanům, kteří nás přijíždějí vyučovat. Asi to není jen příjemným přírodním charakterem toho místa, ale i úctou k tradici a potěšením z toho, že štamgasti už tam chodí po mnoho let a znají se mezi sebou, na jaře se už nemůžou dočkat a na podzim by s koupáním nejradši ani neskončili, ať je jak chce chladno. Netouží po žádných zvláštních atrakcích a určitě by je nevyměnili za svoje vzpomínky, které se k plovárně vážou.

Taky jich mám už celou sbírku a letos přibyly ještě další. Jednou z nejhezčích chvil bylo poslouchání veršů, které mi na trávníku pod vysokou modrou oblohou odrecitovala kamarádka Iva Ježková. Dostala jsem je pak i v písemné podobě, spolu se souhlasem, že se můžu podělit i s vámi. A tak je, moc ráda, připojuji na závěr. -ah-

Jsem

Jsem...
a má duše tančí
s moudrostí stromů,
vůní květin
a volností ptáků...
... s vděčností Jsem.

Ivana Ježková

Foto -jj-

Michal Tučný v roli znovu nalezeného syna

„... Koukám, jak celá země vstává, a připadám si jak ztracený syn. Já ten obraz dál v srdci přechovávám, nežli noc na celý kraj položí svůj stín. To jsem já, tvůj znovu nalezený syn...“

Když se po prázdninách obnoví každodenní ranní cesty dětí do škol a rodičů do práce, často si na tenhle text Zdeňka Rytíře vzpomenu. Líbí se mi pomyslení, jak upřímně ta slova v podání Michala Tučného znějí, i když na něj každý vzpomíná jako na typickou „sovu“ a on sám se tím taky nijak netajil, že se mu spíš líbilo zajet si autem do hospody a dopoledne spát, než aby byl po vzoru Marka Čermáka a jiných pravověrných trampů celý den venku v přírodě.

Měl k ní přítom vřelý vztah a například v rozhovoru pro Listy Strakonicka z 29. 7. 1994 litoval, jak ji moderní technika poškozuj: „... Připadá mi, že je to něco hrozného. Bohužel nevím dost dobře, co bych proti tomu dělal. Ale asi bychom měli něco dělat všichni...“

Jeho bývalý parťák ze skupiny Greenhorns Jan Vyčítal říkával, že kdyby měla celá země vstávat s Michalem, bylo by to tak asi někdy v půl dvanácté. O toulkách ranní rosou i tak uměl Michal Tučný zpívat líp než kdo jiný a myslím, že to nebyla od něj žádná lež – zkrátka si je v tu chvíli představil, uměl se do písničky vžít a posluchače pozvat s sebou. Určitě měl moc rád celou naši zem a vůbec nejvíc svoji chalupu v Hošticích u Volyně, kam jezdil od konce sedmdesátých let. V devadesátých letech si tam zařídil dokonce i tu hospodu, obsluhoval v ní hosty, vykrmoval je a napájel, jeho paní je pak vzala do parády a pomáhala jim hlídat váhu, večer po všech těch procedurách se zase všichni sešli u společného stolu a koloběh mohl pěkně pokračovat. Připomínalo to rozbíjení a zasklívání oken z komedie Ch. Chaplina Kid. Michal Tučný měl k hospodám vztah od dětství a cítil se tam jako doma. Jeho maminka, významná kunsthistorička, neměla totiž na vaření moc času, a tak vypomáhala babička, otec a často se chodilo i do restaurace. Michal se navíc vyučil prodávčem potravin...

Tenhle typický český obrázek pohody u plných talířů a sklenic má samozřejmě svůj rub – a to je myslím také typický české, že i když o tom každý ví, bere se to na lehkou váhu. Od přátel Michal často slyšel konejšivá slova, že tu a tam nějaké to pivo si i po léčení těžkých zdravotních potíží dopřát může, a když mu totéž řekl dokonce i jeden z lékařů, ostražitost tím pomínila a prosby manželky Marty Novotné i dcer vyznívaly naplano. Marta o tom podrobně vypráví v knížce připravené ve spolupráci s Rostislavem Sarvašem („**Michal Tučný: a vzpomínky ty nemůžeš si zout**“). Michal měl svou rodinu moc rád a dá se říci, že písničku „Když si báječnou ženskou vezme báječnej chlap“ mu napsal Zdeněk Rytíř opravdu „na tělo“, ale chtěl být vstřícný ke svým návštěvám a snadno se nechával k pití přemluvit. Marta o tom napsala: „... Říkala jsem si: blbečkové, teď chcete, aby s vámi chlastal, a až umře, tak budete všichni brečet. Samo sebou to byla také jeho vina, chodil s nima rád...“ Je

Hrob Michala Tučného v Hošticích, foto -jj-

to velká škoda, protože doba, kdy Michal vydržel nepít, byla velice příznivá a všichni včetně něj samotného to viděli. Jeho tehdejší spolupracovník Petr Novotný byl doslova nadšený: „... Nepil a ještě z toho udělal sport a vtip. Neměl žádné podrážděné stavy, myslím, že zpíval ještě líp. Byl jsem úplně bez sebe radostí, jak to s ním všechno funguje...“ Michal Tučný si později občas postěžoval, že mu vystupování s Petrem Novotným a s Fešáky nesešlo, protože muzika byla v pozadí za legráckými pro publikum, ale protože to tehdy nedával najevo, nijak se to neřešilo a vycházelo se z úspěchu u diváků. Změnu si Michal ale přál a nakonec dal s velkým nasazením dohromady vlastní skupinu Tučňáci. S ní vystupoval přibližně dvacetkrát do měsíce, vydával desky a těšil se z toho, že konečně může zpívat moderní country, tak jak si to už dávno představoval.

Dvorní textař Tučňáků Zdeněk Rytíř o jejich spolupráci napsal: „... Já jsem bratra neměl a taky bych ho býval chtěl. Ostatně jsem neměl ani tátu. Ten mužský element jsem v rodině postrádal, jemu také chyběl, a v tom je možný začátek hlubšího vztahu...“ Michal Tučný sice měl bratra i otce, ale byl vedle nich vždycky tak trochu v pozadí. O to víc si vážil přátelství svých kolegů a zároveň tím hůře nesl různé neshody, i když v muzikantské branži jsou běžné a navíc šlo často jen o nedorozumění. Se Zdeňkem Rytířem si byli obzvláště blízcí a na písničkách z té doby je to znát. Vznikal jeden hit za druhým, včetně těch nejslavnějších (např. „Poslední kovboj“ nebo „Tam u nebeských bran“). Příznivou okolností bylo i to, že Zdeněk Rytíř se neopíjel („... Já bych možná i pil, docela se mi líbí být opilej, ale kdyby to šlo zastavit jako auto a vystoupit. Ale ono to nejde...“). Pořád se v tomhle vyprávění vracím k tématu alkoholismu, ale nemyslím to jako kritiku. Člověk nikomu druhému do svědomí nevidí – to jen, že k příběhu Michala Tučného to zkrátka patří a přispělo to k jeho předčasnému konci ve 48 letech (10. 3. 1995).

Marta Novotná zažila 8. 3. 1995 kousek od Strunkovic něco zvláštního, co jí pomohlo smutné události těch dní snáze překonat: „... Svítilo sluníčko a přitom pršelo. Najednou jsem spatřila sytě barevnou duhu. Klenula se přes celé údolí a zdálo se mi, že začíná kousek ode mě... Vyjela jsem s autem na kopeček, vystoupila a šla se poprvé v životě podívat na začátek duhy. Pochopitelně, že přede mnou ustupovala. Ale pak jsem došla do takového zvláštního měkkého světla a najednou ze mě všechno spadlo...“

Na internetu (viz [zde](#)) jsem se dočetla, že Michal Tučný byl i skladatelem a textařem, což jsem původně nevěděla. Nijak mě to nepřekvapilo. A co se týká jeho interpretace cizích textů, líbí se mi, co o tom napsal muzikant Zdeněk Kocman:

„... Slova Michalových písniček tvořili textaři zvučných jmen jako Vyčítal, Bukovič, Poštulka, Horáček, Rytíř. Přesto jsem tyto písničky vnímal jako Michalovy – byly jeho. Jako v té pohádce, kdy na společném vandru řezbář vytvořil postavu panny, krejčí ji krásně oblékl a kantor ji naučil mluvit. Komu ta panna náleží? Bylo spravedlivě

rozhodnuto: patří kantorovi, neboť jí vdechl duši. Michalovy písničky patřily jemu, protože jim dal svou duši a dovedl je vsadit do našich srdcí...“ -ah-

„Bylinky do kuchyně a jejich jedovatí dvojníci“

Eva Maria Dreyer napsala zajímavou knížku na téma, kterým se tu a tam zabýváme i my v Kompostu a při akcích: „Bylinky do kuchyně a jejich jedovatí dvojníci“. V českém překladu Vladimíra Řehořka ji vydalo nakladatelství Víkend. Podobných atlasů bychom mohli jmenovat více a každý má nějakou přednost – v případě této knihy je výhodou, že důsledně upozorňuje na rostliny podobného vzhledu a rozebírá podstatné určující znaky.

Kromě znaků, stanoviště, podmínek sběru a použití se můžeme u každé z bylin i plodin dozvědět i různé další informace: např. o oskeruši se píše, že její čerstvě sklizené plody se zprvu zdají být nepoživatelné. Je potřeba buď čekat, až zhnědnou a spadnou ze stromu, nebo je po sklizni nechat ještě více dozrát, aby získaly sladkou chuť.

Při akci naší Ekoporadny, která se bude konat v úterý 22. 9. se budete moci zeptat mj. i na to, kde která dřevina nebo bylina v našem okolí roste. A pokud bychom v některých případech nevěděli, možná to řeknete naopak vy nám a přidáte i vlastní tipy na využití. Jestli vás zajímá třeba zmíněná oskeruše, mohli byste ji najít v zahradě strakonického gymnázia, ale je to zatím ještě mladý stromek.

Podzim se hodí hlavně ke sběru různých divokých plodin. V létě, 16. 6. (viz [Kompost č. 7/2015](#)) byly při terénním workshopu nazvaném „Jedlé rostliny“ předmětem zájmu převážně bylinky - které to byly, to nám po akci podrobně napsala Eva Legátová, a to i s poznámkami z výkladu. -ah-

Oskeruše, foto -ah-

mléč zelinný - listy vhodné do salátu
turan kanadský - listy vhodné do salátu
čekanka obecná - salát z listů
bršlice koží noha - listy jsou hořké, ale jdou osmažit nebo udělat špenát z mladých listů
svízel - hromadí v sobě herbicidy
kuklík městský - jedlá celá rostlina kromě plodů
česnáček lékařský
ostružiník - léčivý čaj
růže stolistá - hlavně květy (i na ozdo-

bu), její pěstování ubývá, napsal o ní báseň F. L. Čelakovský
jahodník - listy
hloh - plody (v Anglii z nich dělají omáčku)
kontryhel - do polévky (německá polévka devíti bylin)
heřmáněk terčovitý - květy do čaje
penízek rolní - jí se pouze plody
lebeda rozkladitá - špenát
merlík bílý - salát, z plodů výborná bezlepková mouka

jasan ztepilý - čaj z větví bez listů
dub - mouka ze žaludů
kozlíček polníček - salát
jitrocel kopinatý - jedlé listy
hluchavka - jedlé listy
kerblík třebule - výborný
bolševníky - raději nejíst kvůli fytotoxicitě
řepík lékařský
děhel lesní - jedlý
krabilice mámivá - jedovatá

Listovka

Kdyby auta jedla trávu...

... došlo by k neobvyklému jevu: jak by se počet aut zvyšoval, tím bohatší pastvu by pro ně majitelé měli. Protože čím víc se jezdí, tím víc zarůstají chodníky. Všelijaké plevely rostou z každé spáry. Pamatuju si, jak jsme kdysi coby školáči dostali občas za úkol trhat kolem školy a bývali jsme s tím rychle hotoví, vzhledem k tomu, že se tehdy chodilo ještě pěšky a rostlinky se tak snadno na cestách neudržely. Docela by mě zajímalo ty novodobé porosty pozorovat, jak si vedou, jenže to by pak mohl někdo přijít s chemickým postřikem... a tak jsem radši u našeho domu ve střežku, a co kde vyčuhuje, to vypeju - ať máme zrovna službu, nebo ne. Dělán to i ve dvoře za knihovnou, ačkoliv to nemám v popisu práce, a řadu let jsem se starala dobrovolně i o zeleň vpředu podél Husovy ulice, dokud tam ještě byl původní živý plot a stromy.

Ráda bych se připojila k paní Jelínkové, jejíž článek na stejné téma si můžete přečíst v [minulém čísle Kompostu](#) na str. 4. Mám v téhle činnosti letitou zkušenost a chtěla bych se přimluvit, aby si obyvatelé domů i zaměstnanci dali tu práci a trhali plevel mezi dlaždicemi ručně. Trochu času to chce, to ano, ale pokud se s tím počítá a děje se to pravidelně, „po kouskách“, není to tak zlé, jak to vypadá. Když si představím někoho, kdo jde koupit chemikálii (kterou musel někdo vyrobit, přivézt, uskladnit, prodat...), připravuje si ji k použití, obchází dům a postříkuje, pak jde někam do sklepa nádobu uklidit, říkám si, že i jemu to nějakou dobu trvá, a přitom je to zdraví škodlivé a navíc výsledkem jsou ža-

Foto -ah-

lostně vyhlížející uschlé stvoly, které vypadají mnohem hůř než původní zelené rostliny. Sice se tím omezí množství semen, ale ta snadno přinese vítr odjinud (jsou na to zařízena a umí letět celé kilometry) a nový plevel vyrostе tak jako tak. Divím se, že se na to může někdo dívat a říkat si, jak se pěkně povedlo udělat pořádek.

Možná jsme ovlivněni tím, že na jihu u moře, kam se hodně jezdí, jsou porosty sežehnuté sluncem – a kdo má hezké vzpomínky na dovolenou spojené právě s nimi, asi se na něco podobného dívá se zálibením i tady u nás. Nebo je háček v tom, že se pokládá za ostudu zahrnout moderní jedovaté postřiky a spolehnout se na vlastní ruce? V takovém případě mám svá měřítka nastavená úplně opačně než ostatní. A zrovna tak jsem pro normální hrabání listů místo poponášení těžkého a kouřícího fukaru, pro odklizení sněhu hrably a lopatami místo všeobecného solení... a vůbec pro návrat k činnostem, které dřív bývaly běžné. Komu to pro vysoký věk už nešlo, tomu někdo pomohl, zkrátka ty práce patřily k jednotlivým ročním obdobím jako něco úplně přirozeného. A ještě bych k těm jasným věcem připočítala pěší chození. Přece ne pokaždé má člověk zlomenou nohu nebo nějaké těžké břemeno nebo dalekou cestu bez možnosti využít veřejné dopravy. A že auta nejezdí na trávu a ani se z ní nevyrábějí, to ví taky každý... -ah-

Jak je to s vodou v lesích?

V roce 2003, kdy bylo podobné sucho jako letos, jsme byli s rodinou v létě v oblasti Labských pískovců a viděli jsme tam všude koryta vyschlých potoků, dokonce i v úzkých, stinných údolích. Připomnělo nám to mimo jiné i strakonický Městský les, kde ještě za našeho dětství býval pramen, ale už není. Něco podobného se dá vidět v krajině skoro všude, že vody ubývá, a psali jsme o tom už dříve i v Kompostu - např. v [čísle 6/2015](#) v článku „Voda, vzduch... a stromy“.

Vztahem zdrojů vod se stromy (a to s pěstovanými lesy) se nyní zabývaly články napsané v souvislosti s pramenem Vltavy, takže při povrchním pohledu měly s těmi našimi stejný námět - ale ve skutečnosti neměly. Naše zkušenost je totiž úplně jiná: že v přirozeně se obnovujících lesích je oproti těm pěstovaným zachován daleko kvalitnější podrost složený z rostlin všech možných druhů, od lišejníků a mechů přes kapradiny, trávy a květiny až po keřové patro. Naproti tomu v lesích obhospodařovaných lesníky jsou pod stromy, byť zelenými, obvykle jen suché vrstvy napadaného jehličí, případně ostružiní a několik málo dalších druhů. Vyskytnou-li se někde holiny, pak v těch, které vznikly vykácením hospodářského lesa, se rychle střídají teploty, za horka jsou hodně vysoké a nejsou skoro ničím tlumeny, protože je zde jen víceméně suchomilný porost, nezadržující mnoho vody. Naproti tomu „uschlý“ přirozený les si i po napadení kůrovcem svůj podrost dokáže průběžně udržet – stojícími odumřelými kmeny je totiž přistíněn, technikou není narušený, druhové složení je příznivé pro udržení vláh... Navíc mezi suchými stromy zůstávají i takové, které kůrovci odolaly (viz např. článek Mgr. Pavla Hubeného „Šumavské lesy“, o kterém je řeč v [Kompostu č. 10/2013](#) na str. 16). Rychle začnou vyrůstat i spousty semenáčků. Byli jsme na takových místech několikrát, mluvili jsme s místními lidmi i s profesionálními průvodci a všichni mají odtud stejné zážitky. Tento příznivý stav dokumentovala během letošního léta i velká výstava „Divočina bez hranic“ v písecké Sladovně, atd. atd.

Z dálky vypadají dobře hlavně ty lesy, které se zelenají jehličím v korunách smrků a působí svěže, i když ve skutečnosti kromě těchto velkých stromů v nich neroste skoro nic dalšího - jsou to vlastně plantáže. A to jsou právě ty lesy, které známe ze svých běžných procházek v podhůří – proto si mnozí lidé možná představují přirozené lesy podobně, tj. také bez podrostu, ale s tím, že kvůli kůrovci tam nejsou už ani ty stromy. Nové sice vyrůstají, jenže se nevyrovňají těm vysokým. Takové úvahy snadno vedou k závěru, že v „uschlém“ lese je sucho, v „zeleném“ vlhko. Určitě hraje roli i to, že mnoho návštěvníků Šumavy ji vidí v zimě pod sněhem, kdy vynikají jen trčící uschlé kmeny, kdežto to ostatní je skryto. A právě podrost, zachovaný v domněle uschlých lesích, je pro zdroje vod velice důležitý.

17. 8. 2014 jsme takový „uschlý“ les spolu s šumavským průvodcem Ing. Josefem Peckou navštívili. Bylo tam oproti „zeleným“ pěstovaným lesům neporovnatelně větší mokro. V [Kompostu č. 9/2014](#) jsme o tom měli celý článek a jeho hlavním námětem bylo právě upozornění na důležitost přirozeně se obnovujících lesů pro ochranu zdrojů vod. A už tenkrát jsme se pozastavovali nad tím, že většina médií přináší o lesích a vodě informace přesně opačné. To jsme ještě nevěděli, co se bude psát kolem 13. 8. 2015 o Vltavě a budou

Přirozený podrost si drží vláhu, foto -ah-

zimě pod sněhem, kdy vynikají jen trčící

mířeny jako obvykle proti vědcům, ekologům. Přitom právě lidé vzdělaní v tomto oboru přinášejí odborné informace o tom, jak se to s koloběhem vody v přírodě má a jak důležité je zachovat i původní horské lesy – viz např. článek **doc. RNDr. Jana Pokorného, CSc. „Povodně a sucha – následek lidské činnosti“** ([zde](#)) nebo rozhovor s ním [zde](#).

Jak uvedl ve svém článku na str. 2 i můj kolega, internetové Šumavské noviny místo osočování vědců připravily pro své čtenáře rozhovor s jedním z nich – s **hydrologem Josefem V. Datlem** z Výzkumného ústavu vodohospodářského T.G.Masaryka. O důležitosti druhové pestrosti vegetačního pokryvu území pro ochranu zdrojů vod se mluví zcela jasně i zde: „... Pro odtokové poměry z území je ideální co největší diverzita vegetačního pokryvu území, kde se vyskytují jak vzrostlý les, tak plochy s obnovovaným lesem, křovinaté porosty a louky. Za různých srážkových a klimatických situací během roku se totiž postupně vyjeví výhody a nevýhody jednotlivých typů rostlinného pokryvu, a ve své různosti tak vzájemně budou vyrovnávat různé dopady na odtokové poměry.“ **-ah-**

Jedlý Kompost

Čundr menu

Čas od času se setkám s dotazem, co si sbalit s sebou na několikadenní pobyt v přírodě, kde není možnost klasického vaření ani uchování málo trvanlivých potravin. Takže víceméně čundrácká strava, která by navíc měla splňovat požadavky na rostlinný původ, výživovou komplexnost (alespoň krátkodobě udržitelnou), vydatnost pro zvýšený energetický výdej (např. pohyb v horách), nízkou váhu a nízkou pořizovací cenu. Jelikož jsem již plánoval a absolvoval takových pobytů několik, myslím, že je na čase sepsat k tomuto tématu ukázkový jídelníček.

Pokud budeme vycházet z prvních dvou podmínek, přičemž budeme předpokládat, že máme k dispozici náčiní pro ohřev vody (tedy např. lihový nebo plynový vaříč), ale bez možnosti rozdělovat otevřený oheň a zároveň se nebudeme chtít okrádat o čas sáhodlouhým vyvařováním klasických jídel, můžeme sáhnout k přípravě pestré palety instantních pokrmů. Ty sice nevykávají takovou vizuální přitažlivost jako klasická jídla, ale při dodržení určitých principů můžeme dosáhnout jak výživové vyváženosti, tak i poměrně dobré chuti a všech ostatních atributů.

Foto -jj-

Tento díl bude rozšířením loňského článku – „Na cestách – instantní jídelníček“ v [Kompostu č. 7/2014](#) na str. 12. Tentokrát bude více zaměřen na konkrétní recepty a způsob jejich přípravy. Do popisu nejsou zahrnuty pokrmy volené jako doplňkové – ve chvíli, kdy není čas nebo počasí vhodné k vaření – celozrnné pečivo, rostlinné pomazánky, ořechy, knäckebroty atd. (ty byly rozebírány také v minulých pokračováních k tomuto tématu). Jídla jsou sestavována s přihlédnutím k zastoupení důležitých skupin potravin, potažmo živin v rámci několikadenního menu (celozrnné obiloviny, luštěniny, zelenina, ovoce, semena...). Nechávejí prostor pro přidavek potravin nalezených v terénu a předpokládají minimum možností k nákupu čerstvých surovin. Pokrmy jsou sestaveny pro přípravu v nouzové úsporné formě v jedné ohřívací nádobě (např. ešusu). Sladké pokrmy (kaše) jsou určeny spíše pro teplou snídani, ale využitelné dle chuti i pro hlavní jídlo. Společným jmenovatelem všech jídel bude maximum energie a živin při co nejmenší váze surovin v suchém stavu na zádech. Samozřejmě za předpokladu dobrého přístupu k vodě. Kurzívou jsou označeny ingredience, které je možno vynechat nebo nahradit podobně fungující přísadou.

Rýžové nudle s houbovou omáčkou

Ingredience: instantní rýžové nudle, sušené houby, rostlinná smetana, sůl, ocet, příp. citrónová šťáva, kostka rostlinného bujónu

Postup přípravy: Odhadneme přibližně dvojnásobné množství vody, než je váha nudlí. Tuto vodu na vaříči ohříváme a hned od počátku ji využijeme pro máčení sušených hub (nálev z hub zůstane v pokrmu). Ve chvíli, kdy se nám voda začne vařit, nalámeme do ní rýžové nudle, osolíme, ochutíme bujónem, případně dalším kořením. Přiklopíme a necháme několik minut dojít. Vlijeme rostlinnou smetanu a přidáme několik lžiček octa nebo citrónové šťávy. Omáčka se nám sražením částečně zahustí. Ihned podáváme.

Celozrnný kuskus s fazolemi v tomatě

Ingredience: celozrnný kuskus, konzervované bílé fazole v tomatové omáčce

(případně libovolné konzervované luštěniny a rajský protlak), *arašídý*, směs sušených bylin (oregáno, bazalka, tymián...), *kari*, *libovolný druh chuťově výrazné jedlé rostliny* (např. *kopřiva*, *česnáček*, *bršlice*...), sůl, pepř, *přírodní cukr*

Postup přípravy: Kuskus osolíme, zalijeme dvojnásobným množstvím vroucí vody, dobře promícháme a necháme asi 10 min. dojít přikrytý. Smícháme s fazolemi v tomatě, arašídý, kořením, solí, cukrem a libovolně dále dochutíme. Pokud jsme našli, přidáme ke kuskusu před zalitím vodou posekané jedlé rostliny, které tak spaříme.

Polenta s hrachovými vločkami a červeným zelím

Ingredience: instantní polenta, instantní hrachové vločky, sójová omáčka, stroužek česneku, majoránka, pepř, konzervované červené zelí (příp. červená řepa apod.), sůl

Postup přípravy: Všechny ingredience kromě zelí osolíme, ochutíme, promícháme a zalijeme 2 – 3 násobným množstvím vroucí vody (dle požadované konzistence). Směs necháme alespoň částečně ztuhnout a podáváme s červeným zelím nebo podobnou konzervovanou zeleninou.

Pohanka s droždíovou omáčkou

Ingredience: instantní pohankové vločky (případně pohanková lámanka), rostlinná smetana, lahůdkové droždí, *sójový granulát*, *sójová omáčka*, sůl

Postup přípravy: Pohankové vločky zalijeme dvojnásobným množstvím vroucí vody, osolíme a necháme nabobtnat. Pokud použijeme pohankovou lámanku, zaléváme trojnásobným množstvím vody, několik minut vaříme, nebo necháme alespoň 30 min. přikryté dojít. Mezitím zahřejeme rostlinnou smetanu, ve které rozmícháme sójový granulát, ochutíme sójovou omáčkou, dosolíme a zahustíme lahůdkovým droždím.

Snídaňové kaše

Ingredience: ovesné vločky, pohankové vločky, jáhlové vločky, kukuřičné lupínky, drcená semena (mák, len, sezam, konopí, slunečnice, chia, dýně), sušené ovoce (rozinky, brusinky, datle, fíky...), sladidlo (přírodní cukr, stévie, libovolný sirup, chalva), ochucovadlo (skořice, karob, strouhaná čokoláda...), *lesní plody*, *libovolné nalezené ovoce*

Postup přípravy: Smícháme po jednom nebo více druhích libovolných instantních cereálií, sušeného ovoce, drcených semen, sladidla, ochucovadla, případně i plodů nalezených v přírodě. Přibližně dvojnásobné množství vody přivedeme k varu a směs s ní dobře promícháme. Necháme několik minut nabobtnat. *-jj-*

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Aneta Ira, Petr Vittek, Marie Jelínková, Eva Předotová, Eva Remišová, Eva Legátová, Ivana Ježková

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2015

Ing. Jan Juráš *-jj-*

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková *-ah-*

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé)

tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

Ing. Vilém Hrdlička *-vh-*

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: v.hrdlicka93@gmail.com

